

V—VI KLASIŲ MOKINIŲ INTERESO KŪNO KULTŪRAI LYGIŲ KAITA

Lina Bagdonienė, Vincentas Blauzdys
Vilniaus pedagoginis universitetas, Vilnius, Lietuva

Lina Bagdonienė. Vilniaus pedagoginio universiteto socialinių mokslų doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptis — kūno kultūros ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje problematika.

Vincentas Blauzdys. Socialinių mokslų (edukologijos) daktaras. Vilniaus pedagoginio universiteto Kūno kultūros teorijos katedros docentas. Mokslinių tyrimų kryptis — kūno kultūros ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje problematika, kūno kultūros teorijos didaktika.

SANTRAUKA

Straipsnyje analizuojama V—VI klasių mokinių interesas kūno kultūrai, intereso lygiai ir jų kaita eksperimento laikotarpiu. Tyrimo objektas — V—VI klasių mokinių interesas kūno kultūrai. Tyrimo rezultatai gauti apklausos būdu atlikus ugdomąjį pedagoginį eksperimentą. Buvo tiriami dviejų Vilniaus miesto bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų 346 penktų (10—11 metų) ir šeštų klasių (11—12 metų) pagrindinės medicininės fizinio pajėgumo grupės mokiniai. Šios apklausos metu buvo analizuojami ne tik tiesioginiai atsakymai, bet ir išskirti paauglių domėjimosi kūno kultūra lygiai (Kregždė, 1988). Klasifikacijos pagrindą sudarė žmogaus veiklos aktyvumo charakteristikos ir intereso struktūrinės ypatybės.

Tyrimo rezultatai parodė, kad V—VI klasių eksperimentinių grupių mokinių interesas kūno kultūrai, jo lygiai prieš ugdomąjį eksperimentą buvo panašūs, o po eksperimento statistiškai patikimai kito tik poveikio klasėse ($p < 0,02$; $p < 0,04$), t. y. iš „vartotojo“ lygio perėjo į aukštesnį — „veikėjo“, šiek tiek padaugėjo „specialiojo intereso“ lygio mergaičių ir berniukų.

Raktažodžiai: kūno kultūros pamoka, interesas kūno kultūrai, kaita.

ĮVADAS

Dabartinėje Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje mokiniai sutelktinai mokomi siekti jiems svarbių pedagoginių, socialinių tikslų ir skatinami įgyti kompetencijų, žinių bei gebėjimų, kurie būtų jiems prasmingi, t. y. atitiktų interesus ir poreikius, padėtų rengtis suaugusiųjų gyvenimui. Šie teiginiai įterpti į pagrindinį V—X klasių mokinių kūno kultūros tikslą ir nusakyti fizinio ugdymo didaktinėse nuostatose: „Čia labai svarbu toliau ugdyti teigiamą požiūrį (nuostatą) į kūno kultūros pamokas, namų užduotis, padėti moksleiviui suvokti jų teikiamą įvairiapusę —

pedagoginę, fiziologinę ir socialinę — naudą, poveikį psichikai“ (*Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai*, 2003). Tokiai programinei nuostatai pritaria daugelis sporto edukologų, todėl siekiama, kad nuo fizinių gebėjimų ir funkcinių galių stiprinimo būtų einama link vertybinių orientacijų formavimo, tikslingų interesų skatinimo, teigiamo požiūrio į kūno kultūros pamokas bei apskritai į kūno kultūrą ugdymo (Feingold, Barrete, 1991; Blauzdys, 2002; Katinas, Vilkas, 2002). Taigi matyti, kad pokyčiai, vykstantys Lietuvos švietimo sistemoje, turi įtakos įvairių

žmogaus veiklos sričių pertvarkai bei asmens požiūriui, motyvacijai, domėjimuisi asmeninio bei visuomeninio gyvenimo reiškiniais ir jų kaita.

Interesas pagal Sporto terminų žodyną (2002) — emocinė pažinimo poreikio apraiška, poreikis sužinoti, susipažinti. Tai dalykai, į kuriuos žmogus linkęs kreipti dėmesį arba laikyti juos sąmonėje. Interesas lemia žmogaus veiklos motyvus ir yra svarbus motyvacijos veiksnys (Jovaiša, 2001).

Mokslinėje literatūroje terminas *interesas* dažniausiai analizuojamas motyvacijos aspektu. R. A. Pilojanas (Пилюян, 1984), J. Palaima (1987), E. L. Deci, R. M. Ryan (1991), N. I. Ponomariovas, V. M. Reizinas (Пономарёв, Рейзин, 1993), A. F. Spencer (1996), S. Fisher (1998), N. Koivula (1999), tyrę mokinių motyvaciją kūno kultūrai, sportui, įvairiai analizavo interesų ir poreikių formavimą. E. P. Iljinas (Ильин, 2002) teigia, kad motyvai gali būti susiję su aktyvios veiklos procesu arba veiklos rezultatu. Pirmuoju atveju žmogaus tikslas yra tenkinti fizinio aktyvumo poreikį, patirti išpūdžių. Antruoju — siekiama save tobulinti, išreikšti ir įtvirtinti, patenkinti materialius bei dvasinius poreikius ir pan. J. Armonienė (1998) teigia, kad *interesas* fizinėms pratyboms gali pasireikšti įvairiu intensyvumu — nuo to priklauso jo veiksmingumas, t. y. motyvacijos stiprumas. K. Kardelis (Карделяс, 1990) įrodė, kad veiksmingomis poveikio priemonėmis galima daryti įtaką mokinių požiūriui į kūno kultūrą, tačiau V—VI klasių mokinių *interesas* kūno kultūrai pagal S. Kregždės (1988) įvardytus „specialaus intereso“, „veikėjo“, „vartotojo“ lygius nėra tirti.

Tyrimo tikslas — nustatyti V—VI klasių mokinių interesą kūno kultūrai, jo lygius (Kregždė, 1988) ir kaitą eksperimento laikotarpiu.

Tyrimo subjektas — dviejų Vilniaus bendrojo lavinimo mokyklų V—VI klasių mergaitės ir berniukai. **Objektas** — V—VI klasių mokinių *interesas* kūno kultūrai.

Siekiant tikslo, buvo išskelti šie **uždaviniai**:

- 1) nustatyti ir palyginti tiriamųjų mergaičių ir berniukų interesą kūno kultūrai, sportui prieš ir po ugdomojo pedagoginio eksperimento;
- 2) nustatyti tiriamųjų mergaičių ir berniukų intereso kūno kultūrai lygius (Kregždė, 1988) prieš ugdomąjį pedagoginį eksperimentą ir po jo.

Tyrimo tikslo ir uždavinių sprendimo logika bei epistemologija buvo grindžiama normatyvine socialinių mokslų paradigma, besiremiančia

kiekybiniu požiūriu į tyrimą, kurio mokslinę vertę nusako kiekybiniai rodikliai, t. y. bandymas išvelgti tiriamųjų požymių dėsningumus tiriamųjų grupėse.

TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS

Ugdomajam eksperimentui vykdyti buvo sudarytos dvi priklausomos imtys, kurias sudarė 346 pagrindinės medicininės fizinio pajėgumo grupės penktų (10—11 metų) ir šeštų klasių (11—12 metų) mokiniai (178 berniukai ir 168 mergaitės; žr. lent.), parinkti netikimybinio (neatsiktiniu) būdu iš dviejų Vilniaus bendrojo lavinimo mokyklų. 1999—2000 m. m. iš penkių V klasių buvo sudarytos viena eksperimentinė (E 1) ir viena kontrolinė (E 2) grupė. 2000—2001 m. m. eksperimentas tęstas ten pat jau šeštose klasėse.

Atlikus eksperimentą V klasėse, programa buvo šiek tiek patikslinta ir, remiantis 1999—2000 mokslo metų eksperimento metodikos ir rezultatų analize, pakartota 2000—2001 m. m. kitoje Vilniaus bendrojo lavinimo mokykloje, kurioje iš keturių V klasių sudarytos taip pat viena eksperimentinė (E 3) ir viena kontrolinė (E 4) grupė. Eksperimentas buvo atliekamas realiomis ugdymo sąlygomis (1999—2000 m. m. mūsų šalies penktųjų klasių mokiniai pradėjo mokytis pagal reformuotos mokyklos programas ir vadovėlius).

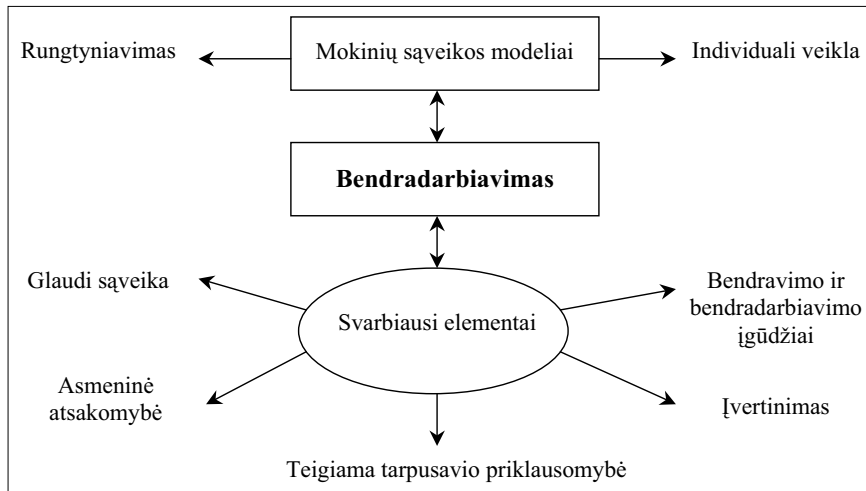
Šio amžiaus grupės mokinių pasirinkimą lėmė ankstesnių tyrimų duomenys (Goštautas, Kardelis, 1991), bylojantys apie tai, kad norint paskatinti aktyvią vaikų fizinę veiklą būtina juos tinkamai mokyti kūno kultūros iki penktos, šeštos klasės, kol jų domėjimasis ta veikla laisvalaikiu dar nepradėjo mažėti. Be to, šiuo amžiaus tarpsniu formuojasi bendra asmenybės saviugdų sistema, kuriai būdinga savianalizė, tikslų išskėlimas, savikontrolė, fizinio išsivystymo koregavimas ir kt. Šie teiginiai ir lėmė, kad ugdomajam eksperimentui buvo pasirinkti penktų ir šeštų klasių mokiniai, o remiantis 1995 m. Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymo 21 straipsniu, apibrėžiančiu privalomų kūno kultūros ir sporto pratybų skaičių, visose eksperimente dalyvaujančiose klasėse buvo organizuotos po tris savaitines kūno kultūros pamokas.

Remiantis 1998 m. spalio mėn. 192 mokinių anketinės apklausos metu pareikšta nuomone, sudaryta kūno kultūros pamokų pedagoginį ir socialinį

Grupės	E 1		E 2		E 3	E 4
	V	VI	V	VI	V	V
Mergaitės (n)	24	24	41	40	23	16
Berniukai (n)	28	28	37	37	21	27

Lentelė. Tiriamųjų kontingento charakteristika

Pastaba. Grupės: E 1, E 3 — eksperimentinės; E 2, E 4 — kontrolinės.

1 pav. Mokymosi bendradarbiaujant apibendrinta schema (Benett et al., 2000)

prasingumą didinanti metodika, kuri taikyta E 1 ir E 3 grupėse. Šių grupių klasėse buvo dirbama pagal mūsų sudarytas eksperimentines V—VI klasių kūno kultūros programas ir kūno kultūros pamokų prasingumą didinančią metodiką. E 2 ir E 4 grupės V—VI klasių mokiniai mokėsi pagal tų pačių eksperimentinių kūno kultūros programų lengvosios atletikos, gimnastikos, sportinių žaidimų, sparčiojo žygio turinius, tačiau skyrėsi žinių temas (nebuvo integruotų žinių temų) ir fizinio ugdymo(si) metodika. Kūno kultūros programos parengtos remiantis Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiomis programomis (1997), Bendrojo išsilavinimo standartais (1997), Bendrojo lavinimo mokyklos V—XII klasių kūno kultūros programomis (1992). *Mūsų kūno kultūros programų tikslas* — ugdyti kūno kultūros, kaip bendrosios kultūros dalies, suvokimą, sąmoningą asmens požiūrį į kūno kultūrą ir jos puoselėjimą. E 1 ir E 3 grupėse pagal pamokos uždavinius, žinioms buvo skiriama vidutiniškai 4—6 minutės (parengiamojoje pamokos dalyje — 1—3 min, pagrindinėje — 4—7 min, baigiamojoje — 1—2 min; išimtis — integruotos teorinės pamokos, kurių trukmė — 45 min) pamokos laiko. Jų metu buvo aiškinama apie fizinį pratimų paskirtį ir svarbą paauglio sveikatai, jų poveikį organizmui. Be to, šiose klasėse per kūno kultūros pamokas buvo daugiau dirbama asmenybės ugdymo kryptimi taikant bendradarbiavimo metodą: kūno kultūros ir socialiniai gebėjimai plėtojami tiesioginio mokinių bendradarbiavimo,

individualios atsakomybės ir teigiamos tarpusavio priklausomybės dėka. E 1 ir E 3 klasių grupelėse buvo dirbama atsižvelgiant į pirmame paveiksle pateiktus mokymo(si) bendradarbiaujant principus.

Taip pat remtasi L. Šiaučiukėnienės (1997) sudarytomis taisyklėmis, kurios pritaikytos fiziniam mokinių ugdymui: atsižvelgiant į VI klasės mokinių amžiaus tarpsnio, lyties ir kiekvieno mokinio fizinio pajėgumo ypatumus, išnaudoti pratimų technikos mokymo ir fizinio ypatybių diferencijavimo galimybes stiprinant motyvaciją; diferencijuojant mokymą, padėti ugdytiniui pažinti save, suvokti savo galimybes, kelti aspiracijų lygį, ugdyti poreikį nuolat mokytis ir tobulėti; leisti kiekvienam dirbti pagal gebėjimus, savu tempu, stengtis nepervargti, nebijoti; domėtis besimokančiojo asmenybe, elgtis taip, kad jis jaustų geranorišką pedagogo pagalbą; parinkti diferencijuotas individualias ar grupines mokymosi ir fizinio ypatybių lavinimo užduotis, kad kiekvienas galėtų pasireikšti, kad atsirastų sėkmės motyvas. Atsižvelgta ir į V. Lepeškienės (1996) rekomendacijas mokinių savigarbai stiprinti.

E 2 ir E 4 grupėse pagal pamokos uždavinius, žinioms buvo skiriama vidutiniškai 1—3 minutės (parengiamojoje pamokos dalyje — 1—2 min, pagrindinėje — iki 3 min, baigiamojoje — iki 1 min) pamokos laiko. Šių klasių grupelių veikla buvo daugiau pagrįsta konkuravimu (lenktyniavimu (kas greičiau atliks) ir individų ambicinga raiška).

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros teorinė analizė, ugdomasis pedagoginis eksperimentas, anketinė apklausa, matematinė statistika. Duomenų matematinė statistinė analizė atlikta naudojant SPSS PC / 8.0 (*Statistical Package for the Social Sciences, SPSS X*, 1984) statistinį paketą. Lyginant kokybinius požymius, taikytas *chi* kvadrato (χ^2) kriterijus. Statistinė išvada pripažinta patikima, kai pasiklovimo lygmuo $p < 0,05$.

Duomenų rinkimo procedūra. Mokinių anketinei apklausai vykdyti buvo gautas mokyklų vadovybės sutikimas. Apklausa metu vadovautasi geravališkumo, etiniais ir teisiniais tyrimo principais, t. y. nesiekiant tiriamiesiems padaryti nei psichinės, nei moralinės žalos ir garantuojant tyrimo duomenų anonimiškumą. Apklausa atlikta vienu metu klasėje dalyvaujant tyrėjui (kad iškilus klausimams ir neaiškumams tiriamieji galėtų gauti tiesioginį atsakymą). Laiko atsakymams buvo skiriama tiek, kiek reikėjo patiems tiriamiesiems, tačiau tam pakako vienos pamokos.

Visi tyrimo dalyviai buvo informuoti apie tyrimo tikslą, jo anonimiškumą ir supažindinti su anketos pildymo instrukcija. Jų buvo paprašyta į klausimus atsakinėti sąžiningai ir savarankiškai.

REZULTATAI

Eksperimento pradžioje ir pabaigoje V ir VI klasių mokinių klausėme: „Kuo reiškiasi Tavo domėjimasis sportavimu (ar mankštini)“? Buvo analizuojami ne tik tiesioginiai atsakymai, bet ir, remiantis S. Kregždės (1988) rekomendacijomis, išskirti paauglių intereso kūno kultūrai lygiai. Klasifikacijos pagrindą sudarė žmogaus veiklos aktyvumo charakteristikos ir interesų struktūrinės ypatybės.

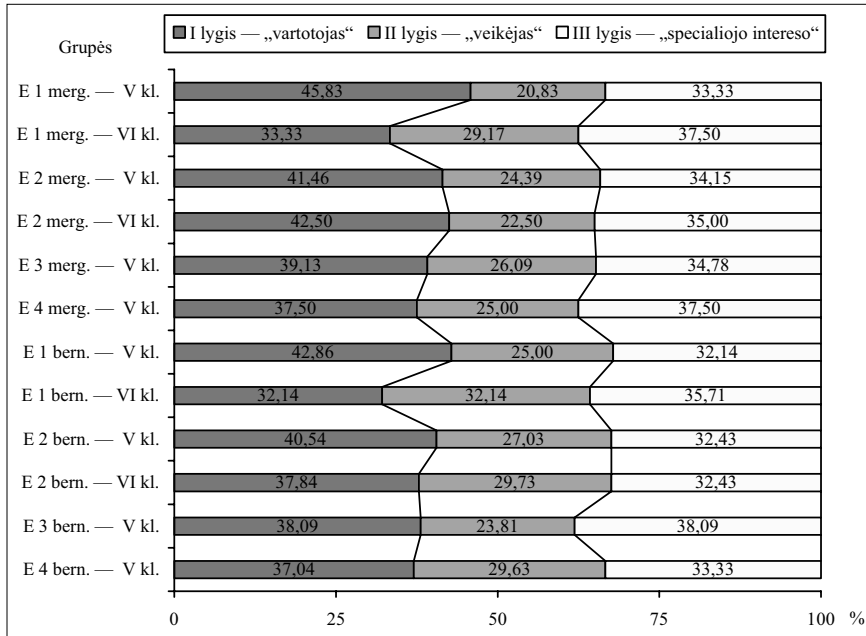
Tyrimo rezultatai parodė: eksperimento pradžioje 91,67% E 1, 78,05% E 2, 73,91% E 3, 81,25% E 4 mergaičių ir 89,29% E 1, 83,78% E 2, 80,95% E 3, 77,78% E 4 berniukų teigė, kad jų domėjimasis kūno kultūra ar sportu pirmiausia reiškiasi varžybų žiūrėjimu per televiziją. 91,67% E 1, 37,50% E 2, 86,96% E 3, 75,00% E 4 mergaičių ir 71,43% E 1, 75,67% E 2, 61,90% E 3, 70,37% E 4 berniukų žiūri mokyklos sporto renginius. Daugelio paauglių domėjimasis perauga į jų pačių aktyvią fizinę veiklą. Mažiau nei pusė E 1, E 2, E 3 ir daugiau nei pusė E 4 mergaičių bei daugiau nei pusė visų grupių berniukų lanko įvairius sporto būrelius. Mažiau nei trečdalis E 1, mažiau nei pusė E 2, E 3 ir beveik du trečdaliai E 4

mergaičių bei mažiau nei pusė E 1, E 3 ir daugiau nei pusė E 2, E 4 berniukų dalyvauja varžybose. Daugiau nei pusė visų grupių mergaičių ir E 3, E 4 berniukų bei mažiau nei pusė E 1, E 2 berniukų mankština, nes nori turėti gražų kūną. Galima daryti išvadą, kad šio amžiaus paaugliai jau turi sąmoningą savo fizinės veiklos tikslą.

Eksperimento pabaigoje nustatyta, kad E 1 labai sumažėjo mergaičių ($\chi^2 = 4,55$; df 1; $p < 0,03$; C = 0,29) ir berniukų ($\chi^2 = 4,91$; df 1; $p < 0,03$; C = 0,28), žiūrinių varžybas per televiziją ir įvairius mokyklos sporto renginius ($\chi^2 = 15,39$; df 1; $p < 0,0001$; C = 0,49; $\chi^2 = 4,67$; df 1; $p < 0,03$; C = 0,28), tačiau gerokai daugiau E 1 mergaičių ($\chi^2 = 4,00$; df 1; $p < 0,05$; C = 0,28) ir berniukų ($\chi^2 = 6,84$; df 1; $p < 0,01$; C = 0,33) bei E 2 berniukų ($\chi^2 = 4,59$; df 1; $p < 0,03$; C = 0,24) pradėjo dalyvauti mokyklos sporto renginiuose ar varžybose. Eksperimento pabaigoje E 1 mergaičių, besimankštinančių savarankiškai ir norinčių stiprinti sveikatą, buvo kur kas daugiau ($p < 0,05$) nei tos pačios grupės berniukų, labai smarkiai ($p < 0,005$) sumažėjo E 2 berniukų nei tos pačios grupės mergaičių. Labai ($p < 0,04$) sumažėjo sportuojančių E 2 mergaičių, teigiančių, kad jos sportuoja dėl to, kad gerintų fizinį parengtumą, nei tos pačios grupės berniukų. VI klasės mokslo metų pabaigoje statistiškai labiau ($p < 0,05$) padaugėjo E 1 mergaičių, pradėjusių mankštintis (nes jos norėjo turėti gražų kūną), nei tos pačios grupės berniukų ir E 2 mergaičių ($\chi^2 = 5,43$; df 1; $p < 0,02$; C = 0,28).

Eksperimento pradžioje pagal anketinės apklausos duomenis pirmam — „vartotojo“ — lygiui priskirti daugiau nei du penktadaliai E 1, E 2 mergaičių ir berniukų bei daugiau nei trečdalis E 3, E 4 mergaičių ir berniukų (2 pav.). Šie mokiniai teigė, kad jie sportu domisi tik žiūrėdami varžybas per televiziją, mokyklos sporto renginius. Eksperimento pabaigoje statistiškai reikšmingai sumažėjo tą teigiančių E 1 mergaičių ($\chi^2 = 5,84$; df 1; $p < 0,02$; C = 0,14) ir berniukų ($\chi^2 = 4,14$; df 1; $p < 0,04$; C = 0,11). Nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp E 1 ir E 2 mergaičių, priklausančių šiam lygiui, kadangi E 2 mergaičių skaičius liko panašus, o E 1 jų labai sumažėjo ($p < 0,02$).

Antram — „veikėjo“ — lygiui eksperimento pradžioje priskirta mažiau nei ketvirtadalis E 1, E 2 mergaičių ir E 3 berniukų bei ketvirtadalis ar šiek tiek daugiau nei ketvirtadalis E 3, E 4 mergaičių ir E 1, E 2, E 4 berniukų (2 pav.). Antro

2 pav. Penktų ir šeštų klasių mokinių intereso kūno kultūrai ir sportui lygių procentinis skirstinys bei interesų lygių kaita eksperimento laikotarpiu

tyrimo metu paaiškėjo, kad E 1 grupėje šio lygio mergaičių šiek tiek padaugėjo (nuo 20,83 iki 29,17%), o E 2 sumažėjo (nuo 24,39 iki 22,50%). Statistiškai reikšmingai padidėjo E 1 „veikėjo“ lygio berniukų skaičius ($\chi^2 = 4,19$; $df 1$; $p < 0,04$; $C = 0,11$), o E 2 tokių išliko mažiau nei trečdalis (29,73%) berniukų.

Trečiam — „specialiojo intereso“ — lygiui eksperimento pradžioje priskirta trečdalis E 1, E 2, E 3, E 4 mergaičių, apie trečdalį E 1, E 2, E 4 ir daugiau nei trečdalis E 3 berniukų (2 pav.). Eksperimento pabaigoje nustatyta, kad tokių E 1 mergaičių šiek tiek padaugėjo, E 2 mergaičių skaičius išliko panašus, o E 1 berniukų nedaug padaugėjo, E 2 jų skaičius nepakito.

Palyginus V ir VI klasių tų pačių mokinių intereso kūno kultūrai lygius, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas. Kur kas daugiau E 1 mergaičių ($\chi^2 = 5,84$; $df 1$; $p < 0,02$; $C = 0,14$) ir berniukų ($\chi^2 = 4,14$; $df 1$; $p < 0,04$; $C = 0,11$) iš „vartotojo“ lygio perėjo į „veikėjo“. VI klasėje labiau sumažėjo „vartotojo“ lygio E 1 ($\chi^2 = 4,90$; $df 1$; $p < 0,03$; $C = 0,11$) nei E 2 mergaičių skaičius. Taigi nors ir nedaug, tačiau nuo 33,33 iki 37,50% padaugėjo „specialiojo intereso“ lygio E 1 mergaičių ir nuo 32,14 iki 35,71% berniukų. E 2 pirmo lygio mergaičių liko beveik tiek pat (42,50%), o berniukų sumažėjo nuo 40,54 iki 37,84%. Antro lygio mergaičių sumažėjo nuo 24,39 iki 22,5%, o berniukų padaugėjo nuo 27,03 iki 29,73%. Trečio lygio mergaičių (35,00%) ir berniukų (32,43%) situacija nepasikeitė (2 pav.).

REZULTATŲ APTARIMAS

I. Zuožienė (1998), S. Fisher (1998), G. Levickienė (1999), G. Levickienė, K. Kardelis (1999), N. Koivula (1999) tyrimais nustatė, kad šio amžiaus mokinių fizinę saviraišką, interesus, ypač mergaičių, stipriausiai motyvuoja sveikatingumo motyvai. Kiek mažiau reikšmingi laimėjimų motyvai, iš kurių išsiskiria noras nugalėti varžybose, tobulos išvaizdos siekimas. Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė abiejų grupių mergaičių ir berniukų mankštinosi dėl to, kad stiprintų sveikatą, gerintų fizinį parengtumą. Taip pat šiuo amžiaus tarpsniu jiems pasidarė svarbūs pasiekimų (noras laimėti varžybas), malonumų (noras smagiai leisti laisvalaikį) ir bendravimo (galimybė rasti draugų) motyvai. Mergaites dažniausiai skatino noras gražiai atrodyti, o berniukus — smagiai leisti laisvalaikį ir laimėti varžybas. Šiuo klausimu mūsų tyrimo duomenys yra artimi P. Markon, R. Thibeault, R. Guenette, A. Dorion (1993), I. J. Zuožienės (1998), N. Koivulos (1999), S. Guskovo, A. Zotovo (Гуськов, Зотов, 2001) tyrimų duomenims. I. Rovengno, D. Bandhauer (1997) teigia, kad labiausiai mokinių požiūri į fizinį ugdymą(si) veikia vidiniai motyvai, tokie kaip smalsumas, interesus, savo vidinio „aš“ nugalėjimas. L. Jovaiša (2001) pažymi: jei motyvai pripažįstami, dar nereiškia, kad jie bus įgyvendinami. Autoriaus nustatyta, kad konkrečiai veiklai skatina tik tie motyvai, kurie

yra įsisąmoninti. Eksperimento metu svarbiu veiksmu E 1 grupės ugdytiniais tapo noras prasmingai mankštintis.

S. Kregždė (1988) ir E. L. Deci, R. M. Ryan (1991) pabrėžia, kad netgi kai žmogaus veikla prasideda dar neturint intereso ir šis susiformuoja pačios veiklos procese, būtinos tokios situacijos, kurios patrauktų jį kažkuo nauju, nepaprastu, ko nežinojo ir nelaukė šioje veikloje. Tai „vartotojo“ intereso fazė. Toliau formuojantis interesui, veikiant emociniam pastiprinimui, turi susidaryti veiklios, aktyvios būsenos, būdingos „veikėjo“ intereso lygiui. Ir pagaliau, kai veikla tampa vertybe, žmogus pereina į „specialiojo intereso“ fazę. Pirmieji du interesų lygiai tėra tik neišvengiamos intereso formavimo pakopos (jie gali būti pagrindas ir kitoms interesų rūšims atsirasti).

Apibendrinant „vartotojo“ lygį galima įvardyti, kad mūsų tirti paaugliai dažniausiai nesiiama jokios aktyvios fizinės veiklos: nesimankština savarankiškai, nelanko jokių sporto būrelių ar treniruočių. Pasak S. Kregždės (1988), tokiems mokiniams būdingas nevalingas dėmesys fizinei veiklai, kuri organizuojama kitų. Jie turi teigiamų emocijų, tačiau jos yra be pastangų sukurti tokia situacija, kurioje pasikartotų. Paaikėjo, kad tirtų paauglių „vartotojo“ lygio interesus daugelyje situacijų lemia išoriniai veiksniai. Šio lygio intereso charakteristika rodo silpną intelektinį, emocinį ir valios aktyvumą, o tai lemia intereso situaciškumą, nepastovumą.

Apibendrinant „veikėjo“ lygį galima įvardyti, kad tirtieji paaugliai ne tik atitinka pirmo lygio interesų bruožus, bet jau yra pakankamai fiziškai aktyvūs: jie dalyvauja varžybose, mokyklos sporto renginiuose, lanko treniruotes, sporto būrelius ar mankština savarankiškai. Pasak S. Kregždės (1988), šie paaugliai dar neturi savo fizinės veiklos sąmoningo pagrindimo, nėra išsikėlę sau siekiamo tikslo. Jie valingai skiria dėmesį veiklai, kurią organizuoja pats individas, deda aktyvias pastangas, siekia teigiamų emocijų ir sąmoningai bando jas pakartoti veiklos procese. Interesas jau gana pastovus, tačiau nesiejamas su vertybinėmis orientacijomis. Mokinys pats planuoja ir organizuoja veiklą, kuri sukelia pasitenkinimą. Tai vienas iš pagrindinių fizinės veiklos motyvų. Toliau autorius teigia, kad „veikėjo“ lygio žmogus interesų turi daug mažiau, bet jų reikšmė poelgiui yra pastebimai didesnė, nes jie gerokai sustiprina asmenybės kryptingumą. O šis kryptingumas

pasireiškia asmenybės poreikiais, potraukiais, interesais, polinkiais, siekiais, aspiracijomis, savęs vertinimu, įsitikinimais, pasaulėžiūra visoje veiklos motyvacijos sistemoje.

Apibendrinant „specialiojo intereso“ lygį galima teigti, kad mūsų tirti paaugliai atitinka anksčiau minėtų dviejų lygių apibūdinimus ir turi savo fizinės veiklos sąmoningą tikslą, kurio siekia. Jie aktyviai, valingai siekia teigiamų emocijų ir skiria nuolatinę dėmesį tai veiklai. Tai pasireiškia intensyviau, nes atsiranda įsisąmonintas apsisprendimas, perspektyva. Interesas tampa nuolatinis, apibendrintas, sąmoningai derinamas su kitomis apibendrintų interesų grupėmis ir vertybinėmis orientacijomis.

Apibendrinti tyrimo rezultatai rodo, kad eksperimento pabaigoje procentiškai daugiau E 1 nei E 2 grupės mergaičių ir berniukų buvo pakankamai fiziškai aktyvesni, daugiau jų lankė įvairius sporto būrelius, jie dažniau dalyvavo mokyklos sporto renginiuose, varžybose, geriau perprato fizinės veiklos naudingumą.

IŠVADOS

1. Nustačius tiriamųjų grupių mokinių interesą kūno kultūrai prieš ugdomąjį pedagoginį eksperimentą galima teigti, kad šis jų interesas buvo panašus. Dažniausiai domėjimasis kūno kultūra, sportu reikėsi mokyklos sporto renginių ar varžybų stebėjimu. Mažiau nei pusė apklaustų visų grupių mergaičių ir šiek tiek daugiau nei pusė visų grupių berniukų lankė įvairius sporto būrelius.
2. Atlikus interesų analizę po ugdomojo pedagoginio eksperimento galima teigti, kad labai sumažėjo rečiau stebintų varžybas per televiziją ir įvairius mokyklos sporto renginius E 1 mergaičių ($p < 0,03$) ir berniukų ($p < 0,03$), nes kur kas daugiau E 1 mergaičių ($p < 0,05$) ir berniukų ($p < 0,01$), E 2 berniukų ($p < 0,03$) pradėjo aktyviau dalyvauti įvairiuose mokyklos sporto renginiuose ir varžybose.
3. Palyginus V ir VI klasių mokinių intereso kūno kultūrai lygius prieš ugdomąjį eksperimentą ir po jo paaikėjo, kad mergaičių ir berniukų interesų lygiai po eksperimento statistiškai patikimai kito tik poveikio klasėse ($p < 0,02$; $p < 0,04$), t. y. iš „vartotojo“ lygio perėjo į aukštesnį „veikėjo“ lygį, šiek tiek padaugėjo „specialiojo intereso“ lygio mergaičių ir berniukų.

LITERATŪRA

- Armonienė, J. (1998). *Jaunimo fizinio aktyvumo ugdymo veiksniai*. Vilnius: VU I-kl.
- Bendrojo išsilavinimo standartai (Tikslieji, gamtos mokslai, darbai ir buities kultūra, kūno kultūra): I—X klasės: projektas 2*. (1997). Vilnius: ŠMM Leidybos centras.
- Bendrojo lavinimo mokyklos V—XII klasių kūno kultūros programos*. (1992). Vilnius: ŠMM Leidybos centras.
- Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai*. (2003). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
- Bennett, B., Rolheiser-Bennett, C., Stevahn, L. (2000). *Mokymasis bendradarbiaujant: kur jausmai ir protas susitinka*. Vilnius: Garnelis.
- Blauzdys, V. (2002). *Naujoviška kūno kultūros pamoka: mokymo priemonė kūno kultūros specialybės studentams, magistrantams*. Vilnius: VPU I-kl.
- Deci, E. L., Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dientsbier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation, Vol. 38. Perspectives on Motivation* (pp. 228—237). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Feingold, R. S. C. & Barrete, G. T. (1991). Strategies for school fitness curriculum modifications: An integrative model utilizing the superordinate goal theory. *Sport and Physical Activity*, 12, 54—59.
- Hand Dance, Fisher, S. (1998). Developing and implementing a K-12 character education program. *Journal of Health, Physical Education, Recreation and Dance*, Vol. 69, 2, 21—22.
- Goštautas, A., Kardelis, K. (1991). Fiziškai aktyvios veiklos ir kitokio moksleivių socialinio elgesio kitimas priklausomai nuo amžiaus. *Lietuvos medicina*, 1, 3—8.
- Jovaiša, L. (2001). *Ugdymo mokslas ir praktika: analitinių straipsnių monografija*. Vilnius: Agora.
- Katinas, M., Vilkas, A. (2002). 12—13 metų mergaičių koordinacinių gebėjimo lavinimo per kūno kultūros pamokas priemonių poveikis. *Sporto mokslas*, 2, 59—62.
- Koivula, N. (1999). Sport participation: Differences in motivation and actual participation due to gender typing. *Journal of Sport Behaviour*, Vol. 22 (3), 360.
- Kregždė, S. (1988). *Profesinio kryptingumo formavimosi psichologiniai pagrindai: monografija*. Kaunas: Šviesa.
- Lepeškieienė, V. (1996). *Humanistinis ugdymas mokykloje*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
- Levickienė, G., Kardelis, K. (1999). Moksleivių fizinės saviugdos komponentų bei socialinių ir edukacinių veiksmų sąsaja. *Socialiniai mokslai*, 4, 91—98.
- Levickienė, G. (1999). Moksleivių fizinė saviugda ir jos komponentai. *II Lietuvos edukologijos doktorantų ir jų mokslinių vadovų konferencija: jaunųjų mokslininkų darbai* (pp. 267—274). Kaunas: Technologija.
- Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos (I—X klasės)*. (1997). Vilnius: ŠMM Leidybos centras.
- Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas*. (1996). Vilnius: RSISTC.
- Markon, P., Thibeault, R., Guenette, R., Dorion, A. (1993). A school program for the youth regularly and voluntarily active. *Įvairaus amžiaus žmonių sveikos gyvensenos problemos*, 120—127.
- Palaima, J. (1987). *Fizinių pratimų mokymo psichologijos pagrindai: mokymo priemonė LVKKI studentams*. Vilnius: Raidė.
- Rovengno, I., Bandhauer, D. (1997). Psychological disposition that facilitated and sustained the development of knowledge of a constructivist approach to physical education. *Journal of Vouching in Physical Education*, Vol. 16, 136—154.
- Spencer, A. F. (1996). Ethics in physical education and sport. *Journal of Health, Physical Education, Recreation and Dance*, Vol. 67, 7, 37—39.
- Sporto terminų žodynas*. (2002). Parengė St. Stonkus. T. 1. Kaunas: LKKA.
- Šiaučiuikėnienė, L. (1997). *Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas: monografija*. Kaunas: Technologija.
- Zuoziėnė, I. J. (1998). *Kūno kultūros ir sveikos gyvensenos žinių įtaka moksleivių fiziniam aktyvumui: edukologijos daktaro disertacija*. Kaunas: LKKI.
- Гуськов, С., Зотов, А. (2001). Почему школьники должны заниматься физической культурой? *Специальный выпуск «Спорт для всех»*, 55—60.
- Ильин, Е. П. (2002). *Мотивация и мотивы*. Санкт-Петербург: Питер.
- Кардялис, К. К. (1990). *Педагогические основы информационного воздействия на отношение школьников к физкультурной-спортивной деятельности: автореф. дис. на соиск. учён. степ. д-ра пед. наук*. Каунас.
- Пилюян, Р. А. (1984). *Мотивация спортивной деятельности*. Москва: ФИС.
- Пономарёв, Н. И., Рейзин, В. М. (1993). Некоторые аспекты формирования положительного отношения человека к физической культуре. *Теория и практика физической культуры*, 9—10, 8—11.

CHANGE OF INTEREST LEVEL TOWARDS PHYSICAL EDUCATION IN SCHOOLCHILDREN OF FORMS V—VI

Lina Bagdonienė, Vincentas Blauzdys
Vilnius Pedagogical University, Vilnius, Lithuania

ABSTRACT

The article provides the analysis of students' (forms V—VI) interest in physical education, also the level of such interest and its change during the period of the experiment. The research object is the interest of students of forms V—VI in physical education. The research results obtained by the questionnaire interrogation of 346 pupils of the fifth (aged 10—11) and sixth (aged 11—12) forms from two secondary education schools of Vilnius, having applied the pedagogical experiment. The participants of the experiment were the students of medical group of physical preparedness. The questionnaire aimed at both analyzing direct answers and establishing the levels of teenagers' interest in physical education (Kregždė, 1988). The classification was based on the peculiarities of personality activity characteristics and structural features of interest.

The research results showed similarity between the students from experimental groups (forms V—VI) interest in physical education and its level before the experiment. Statistical difference was established only in the classes of influence ($p < 0.02$; $p < 0.04$), i. e., the level has moved up from the “consumer” to the higher one — the “performer”. The number of boys and girls of “special interest” has increased slightly.

Keywords: physical education lesson, interest in physical education, change.

Gauta 2005 m. vasario 28 d.
Received on February 28, 2005

Priimta 2005 m. lapkričio 16 d.
Accepted on November 16, 2005

Lina Bagdonienė, Vincentas Blauzdys
Vilniaus pedagoginis universitetas
(Vilnius Pedagogical University)
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius
Lietuva (Lithuania)
Tel +370 5 275 22 25
E-mail kkteor@vpu.lt